

تقدیم شما مخاطبان گرامی می‌شود، در نشست مشترک سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با مدیران مؤسسه آموزشی میزان مطرح شد:

«آزادی» و «حق انتخاب» دغدغه‌های اصلی ما در تدوین برنامه درسی دوره پیش دبستان است «توسعه هر کشوری از مسیر آموزش و پرورش می‌گذرد»، این جمله فقط یک ادعا نیست. بسیاری از صاحب نظرانی که سال‌ها در عرصه‌های اقتصاد، سیاست، جامعه‌شناسی و دیگر علوم اجتماعی و انسانی برای طراحی و پیشبرد اهداف توسعه، مطالعه و تحقیق داشته‌اند و اکنون با قاطعیت عنوان می‌کنند که برای نیل به توسعه باید پیش و بیش از هر چیز، روی آموزش و پرورش سرمایه‌گذاری کرد. از این رو، امروز شاهد گسترش حوزه‌های میان‌رشته‌ای علوم، شاخه‌های انسانی و اجتماعی، و آموزش و پرورش هستیم.

ورود به هزاره‌ای که انسان‌ها در آن به سان دهکده‌ای جهانی با یکدیگر تعاملات نزدیک دارند، مستلزم استقرار آموزش و پرورش است که قادر به رفع نیازهای نسل نو باشد. به منظور عبور از آموزش و پرورش سنتی، که به اذعان بسیاری از صاحب‌نظران حوزه آموزش و پرورش کارایی خود را در موارد زیادی از دست داده است،

عبور از هنجارهای حافظه‌محور گزارش بازدید از مؤسسه آموزشی میزان

اشاره

مجله رشد پیش دبستان در رویکردی جدید و در راستای اهداف سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به بررسی برنامه و اسناد آموزشی و پرورشی در دوره پیش دبستان می‌پردازد. به همین منظور با کسب اطلاع از تولید کتابچه «اهداف و اصول تربیت در دوره پیش دبستان» توسط مؤسسه آموزشی میزان به برگزاری نشست با دست‌اندرکاران تولید محتوای مزبور اقدام نمود. که گزارش آن

برنامه‌ریزی و آموزش برای این نسل را باید از کودکی، یعنی همان دوره پیش‌دبستانی شروع کرد.

مؤسسه فرهنگی و آموزشی «میزان» از جمله مؤسساتی است که با درک این نیاز، با طراحی و تدوین سند آموزش و تربیتی میزان سال‌هاست که دانش‌آموزانی را در تمامی دوره‌های تحصیلی، ذیل اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در تراز مدارس دینی و انقلابی تربیت می‌کند. این مؤسسه در دوره پیش‌دبستانی با هفت رویکرد/هدف تربیتی شامل رشد و صیانت از قوای بدنی و ارتقاء نظام، شادابی و نشاط، فعال بودن و سازندگی، رشد و ارتقاء نظام عاطفی و رفتار اجتماعی، رشد ذهنی، رشد مهارت‌های کلامی طیب، و انس با باورها و گرایش‌های شعائر دینی جهت آمادگی برای پذیرش آزادانه و آگاهانه دین در محیطی فارغ از تمامی چارچوب‌های رسمی نظام آموزشی فعالیت می‌کند. با ورود به این مؤسسه آموزشی، بچه‌ها را آزاد در مکانی شاد و بدون کلاس به معنای محصور در چهار دیواری مرسوم در دیگر مدارس، خواهید یافت که در قالب بازی و سرگرمی، مکاشفه و تحقیق و همراهی با مربی و دوستان خود، مهارت‌های علمی و مهم‌تر از آن، مهارت زندگی را می‌آموزند.

همین وجه تمایز سبب شد تا حجت‌الاسلام همایون صدوقی، سرپرست مدیریت طراحی و تولید بسته‌های یادگیری دوره عمومی و متوسطه نظری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و مسعود تهرانی فرجاد، رئیس گروه و عضو شورای برنامه‌ریزی دوره پیش از دبستان سازمان پژوهش به همراه خانم‌ها قنبری و فاضلی، از کارشناسان پیش‌دبستانی این سازمان و خانم دکتر ولی‌زاده، نماینده سازمان بهزیستی کشور، ضمن دیدار از این مؤسسه آموزشی، نشستی را با حضور دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی، استاد گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی و مدیر عامل مؤسسه فرهنگی و آموزشی میزان، دکتر سعید مدرسی، معاون آموزشی مؤسسه و از نویسندگان سند میزان، محمد جواد علی‌اکبریان، مدیر دوره دبستان مؤسسه و از مؤلفان روش میزان، نفیسه نجفی، مدیر بخش دخترانه مؤسسه و از مؤلفان روش میزان و غلامرضا فارس‌سیجانی، مدیر آموزش پیش‌دبستانی پسرانه مؤسسه میزان، برگزار کنند. آنچه در ادامه می‌خوانید، حاصل تبادل نظر درباره دغدغه‌هایی است که در این نشست مطرح شده است.

توجه به مقوله فطرت

دکتر سعید مدرسی، دکترای علوم تربیتی و از نویسندگان سند میزان، در ابتدا با بیان اینکه در نگارش سند میزان، مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش خط‌به‌خط مطالعه شد و همسویی‌ها و ناهمسویی‌های آن با سند مجموعه بررسی گردید، گفت: «حدود سه سال طول کشید که خانم دکتر سجادیه، تقریر نظریه انسان عامل دکتر باقری را دریافت کردند. به واقع، ایشان یک طرح اختصاصی برای مجموعه ما انجام دادند و اهداف و اصول دوره تمهید را از منظر انسان عامل برای مجموعه میزان تقریر

کردند. در روزهای اخیر هم با توجه به درخواست دفتر تألیف و مطالعات دوره پیش‌دبستان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مطالعه تطبیقی سند میزان با سند مطالعات تربیتی دوره پیش‌دبستان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی انجام گرفت که حتماً نکات استخراج شده را در اختیار سازمان قرار می‌دهیم. تمامی فعالیت‌های ما در مؤسسه میزان با محوریت «تربیت» انجام می‌شود. حتی کاردستی‌های ما هم مبتنی بر تربیت است. زیرساخت تمام فعالیت‌های تربیتی‌مان هم نگاه دینی و انقلابی است؛ یعنی حتی در فعالیتی مانند سرود هم باید نگاه توحیدی وجود داشته باشد.»

در ادامه، حجت‌الاسلام والمسلمین صدوقی با تأکید بر اینکه نگرش مجموعه میزان با نگاه ما در دوره مطالعاتی پیش‌دبستان در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی همسوست، گفت: «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در حال نوشتن برنامه تربیتی دوره پیش از دبستان ویژه کودکان سه تا شش سال است که پیش از این سابقه نداشته است. این برنامه مبتنی بر رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی است و ما باید سهم هر یک از دوره‌های تحصیلی را در رابطه با این رویکرد ببینیم. در این میان، آنچه بیش از همه اهمیت دارد لحاظ کردن بحث

چهار ضلع در ساختار شخصیت دانش‌آموز شامل استقلال، خریّت و آزادمنشی، قدرت تفکر و تعقل و تحلیل، تعامل با جهان، امت اسلامی و به‌ویژه خانوادگی و همسالان است

از مدارس دیگر وارد مدرسه ما می‌شوند، حتماً باید دوره‌ای را بگذرانند تا خود را با شیوه کار ما تطبیق دهند. به‌ندرت بچه‌ها در میان پایه به مجموعه ما اضافه می‌شوند و بیشتر از همان ابتدای دوره تحصیلی در مجموعه ما حضور دارند. از سویی، بوده‌اند خانواده‌هایی که پس از مدتی که از حضور فرزندانشان در مجموعه ما گذشته، به دلیل اهمیت فوق‌العاده‌ای که مقوله‌هایی مثل کنکور و المپیادها برای آنان داشته است، ترجیح داده‌اند فرزندانشان در مدارس دیگری با همان فعالیت‌های مرسوم ادامه تحصیل دهند.»

تعدیل انتظارات خانواده‌ها

دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی، در تکمیل سخنان علی‌اکبریان گفت: «البته ما انتظارات خانواده‌ها در مورد کنکور را هم تأمین می‌کنیم اما نه به روش‌های متداول در نظام آموزشی؛ چون معتقدیم با فشار آوردن به بچه‌ها به هدف دست نمی‌یابیم. از نظر ما، هر یک از بچه‌ها متناسب با استعدادهای خودش باید رشد داشته باشد. کما اینکه آن‌ها در کنکور هم متناسب با استعداد خودشان رتبه‌های خوبی می‌آورند؛ یعنی هر کس در هر جا که قرار داشته باشد، با ورود به مجموعه میزان رو به جلو حرکت می‌کند. ما والدینی داشته‌ایم که اعتراض می‌کرده‌اند چرا به بچه‌ها برای منزل، تکلیف نمی‌دهید؛ چون مثلاً تمایل داشته‌اند که حتماً در خانه به بچه‌ها دیکته گفته شود؛ در حالی که ما معتقدیم تکلیف بچه‌ها در خانه، کتاب خواندن، پژوهش کردن، انجام دادن تکالیف دینی و کمک به والدین است. از نظر ما بچه‌ها نباید در منزل دغدغه مشق فردا داشته باشند.»

مدرسی هم در تکمیل این سخنان گفت: «معمولاً بچه‌هایی که در میان پایه وارد سیستم ما می‌شوند، بین دو تا سه ماه به اصطلاح سردرگم‌اند؛ چون در سیستم ما کسی به آن‌ها امر و نهی نمی‌کند و برنامه درسی نمی‌دهد. درس دادن معلم هم به‌صورت مستقیم نیست. این نقطه افتراق ما با نظام رایج آموزشی است. چون بچه‌های ما خودشان برنامه‌ریزی می‌کنند که سر کدام کلاس حاضر باشند و دائم در تکاپو هستند. آن‌ها از یکدیگر آزمون می‌گیرند و خودشان برگه‌ها را تصحیح و نمرات را وارد سیستم می‌کنند. شعار ما در مدرسه میزان این است که مدرسه ما «کف» دارد اما «سقف» رشد ندارد. به نظر ما این کار عین عدالت آموزشی است؛ چون یک دانش‌آموز پرتلاش و پیشرو بدون اصرار والدین و مدرسه و بدون جایزه، تهدید و رتبه‌بندی اگر از نرَم سن خودش فاصله گرفت، ما به او کمک می‌کنیم که بر اساس تراز منطقی سن خودش و نه براساس تراز تحصیلی بیرونی، پیشرفت علمی داشته باشد.»

عبور از هنجارهای حافظه‌سنج

مدرسی تصریح کرد: «ما در روش میزان اصول یازده‌گانه‌ای داریم که شامل فعالیت‌های گروهی، یادگیری مبتنی بر تلاش فردی، خلاقیت، کشف استعدادها، عزت فردی و توجه به

«آزادی» در تمام دوره‌های تحصیلی است. این موضوع باید مرکز ثقل کار باشد. در حال حاضر با لحاظ کردن مقوله «فطرت» در اسناد موجود، مشخص نیست که انتظار ما از این مقوله چیست. انتظار آن است که در بازنگری دوره پیش از دبستان، منظور ما دقیقاً مشخص شود. من خوش‌حالم که در مرکز شما مقوله «آزادی» و «حق انتخاب» جدی است و این نقطه عطفی برای یک تحول خوب است.»

فرایند جذب دانش‌آموز

محمدجواد علی‌اکبریان، در پاسخ به سؤال حجت‌الاسلام صدوقی درباره فرایند جذب دانش‌آموز در مؤسسه میزان گفت: «در این زمینه معتقدیم که لزوماً نباید بچه‌ها از نظر هوش همگن باشند ولی دیدگاه خانواده‌ها در باره تربیت و صبوری در تربیت فرزند، برای ما بسیار مهم است. بسیاری از خانواده‌ها در زمینه تربیت فرزند، دیدگاه رفتاری و کمی دارند که مناسب شیوه میزان نیست؛ چون ما در مدرسه به بچه‌ها آزادی و حق انتخاب می‌دهیم و اگر در خانواده این مشی وجود نداشته باشد، بچه‌ها دچار تعارض می‌شوند. موضوع دیگر، داشتن دغدغه تربیت دینی از سوی خانواده‌هاست. ما تست هوش و مسابقات علمی نداریم و رویکردمان بیشتر تأکید بر مبانی تربیتی و شاکله خانواده‌هاست.» وی تأکید کرد: «معمولاً دانش‌آموزانی که از مجموعه میزان به مدارس دیگر می‌روند، مشکلی ندارند؛ چون این بچه‌ها وارد نظام معلم محور می‌شوند و این نظام همه چیز را آماده در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد اما رشدشان را متوقف می‌کند. چون در میزان، بچه‌ها مسئولیت‌پذیرند و فعالانه اندیشه‌ورزی می‌کنند، اما بچه‌هایی که

انگیزش‌های فردی است. تلاش ما این است که این اصول در تمام پایه‌ها رعایت شود. اگر آموزش و پرورش به ما اجازه بدهد، ما از تمامی هنجارهای حافظه‌سنج گذر خواهیم کرد. آیت‌اللہی در ادامه افزود: «۳۰ درصد دانش‌آموزان ما در پایه چهارم، تا اسفندماه کتاب‌های پایه خودشان را به اتمام می‌رسانند و بعد از آن مطالب جدید یاد می‌گیرند. البته برای ما تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مهم است. اگر در همین پایه دانش‌آموزان ضعیفی هم باشند، باید به آن‌ها کمک کنیم که تا پایان سال تحصیلی درس‌ها را به اتمام برسانند.» به گفته علی اکبریان هم متأسفانه به‌رغم ظرفیت‌هایی که در سند تحول وجود دارد، بدنه سنتی آموزش و پرورش ظرفیت لازم برای استقرار این طرح‌ها را ندارد.

مربع شخصیت دانش آموز

صدوقی در ادامه با بیان اینکه ما در حال نوشتن برنامه‌های دوره‌های تحصیلی هستیم، از مربعی به نام «مربع شخصیت دانش‌آموز» نام برد و در تشریح آن گفت: «این مربع مبتنی بر بحث آزادی است و چهار ضلع دارد. از دانش‌آموز پس از فارغ‌التحصیلی انتظار داریم که این چهار ضلع در ساختار شخصیتی‌اش تثبیت شده باشد. این اضلاع شامل استقلال، حریت و آزادمنشی، قدرت تفکر و تعقل و درک تحلیلی از زندگی، و تعامل با جهان و امت اسلامی و به‌ویژه با خانواده است. اگر قطره‌های این مربع را به هم وصل کنیم، در یک نقطه مرکزی یکدیگر را قطع می‌کنند که ما می‌توانیم بر اساس مبانی ایدئولوژیک خود آن نقطه را مثلاً ولایت‌مداری یا انس با قرآن تعریف کنیم. در این صورت، چهار مثلث خواهیم داشت که اصول بنیادین تربیتی را شامل می‌شوند.»

آزادی در هفت سال اول

نفیسه نجفی، مدیر بخش دخترانه مؤسسه و از مؤلفان روش میزان با اشاره به نکته‌ای در باب آزادی گفت: «به نظر من آزادی در هفت سال اول، بستری برای تحقق اهداف تربیتی است و اگر نباشد، قوای ارادی، عاطفی و ذهنی شکل نمی‌گیرند. در هفت سال دوم، آزادی بستری برای انتخاب و اصالت انتخاب در «خیرگزینی» است. اگر این مجموعه، پیوسته و سلسله‌وار طراحی نشود، آزادی نه تنها موجب رشد نمی‌شود بلکه حتی آسیب‌زاست. آزادی روشی است که اگر برای آن برنامه‌ریزی نشود، به خیرگزینی نمی‌انجامد.» مدرسی هم در این باره گفت: «هفت سال اول، بستر کشف علائق و استعدادها، بچه‌ها در محیط طبیعی است که باید فراهم شود. در این فعالیت، اراده‌ورزی بچه‌ها در هفت سال اول شکل می‌گیرد که این یکی از دلایلی است که ما با آموزش مستقیم در هفت سال اول مخالفیم؛ یعنی در هفت سال اول آموزش مستقیم الفبا یا حتی قرآن را در مجموعه میزان نداریم.»

صدوقی هم در ادامه و پس از استماع این سخنان گفت: «یکی از تفسیرهای غلطی که وجود دارد و من با آن مخالفم این است که گفته می‌شود بچه در هفت سال اول برای انجام دادن هر کاری

مطلقاً آزاد است. اگر این طور باشد، ما هویت قانونمند کودک را رعایت نکرده‌ایم. البته گاهی در نظام آموزشی، مربیان ویژگی توصیفی کودکان را در هفت سال اول درک نمی‌کنند و با تعامل غلط با او، اجازه نمی‌دهند کودک در این هفت سال به رویش برسد. لذا او این آفت را وارد هفت سال دوم می‌کند و این یکی از مشکلات جدی ماست.»

آیت‌اللہی هم گفت: «علت اینکه برخی بچه‌ها پس از رسیدن به سن بلوغ، قواعد دینی را نمی‌پذیرند این است که در هفت سال دوم این قواعد را خودشان انتخاب نکرده‌اند. ما با ادراک این نکته، در مدرسه میزان نماز اجباری نداریم. معلم از همان پایه اول ابتدایی موقع نماز خواندن، نمازش را می‌خواند و بچه‌ها به انتخاب خودشان با او نماز می‌خوانند. همین رویکرد سبب شده است که در پایه ششم همه بچه‌های ما نماز بخوانند. به همین دلیل، نماز خواندن بچه‌ها در دوره متوسطه در مدرسه ما به پوشش ۹۷ درصدی رسیده است.» وی در ادامه ضمن بیان اینکه ما آنچه را در مربع تربیتی مطلوب سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هست به صورت برنامه در اصول خود دنبال می‌کنیم، عنوان کرد: «برای نمونه، شما به دنبال هویت فطری دانش‌آموز هستید. در سیستم ما هر یک از دانش‌آموزان از ابتدا در سایت میزان پروفایلی دارند. در این سایت، بچه‌ها در قالب رزومه تمام مهارت‌ها، کتاب‌هایی که خوانده‌اند و مطالب تأیید شده خود را می‌توانند ببینند. مجموعه این موارد هویت دانش‌آموز را شکل می‌دهد. در بحث آزادی هم ما با دست باز کتاب‌هایی با عنوان «خودم می‌گویم چرا؟» را به جای «به من بگو چرا؟» در ادامه برنامه درسی طراحی کرده‌ایم تا بچه‌ها خودشان مکاشفه داشته باشند. به این ترتیب، بچه‌ها ارزش واقعی «دانستن» را خواهند فهمید.

اصول دوره پیش‌دبستان در مؤسسه میزان

آیت‌اللہی درباره دوره پیش‌دبستانی ضمن تأکید بر اینکه در تدوین این سند از مبانی دکتر باقری، دکتر اخوت و سند تحول آموزش و پرورش استفاده شده است، اظهار داشت: «ما طی سه سال مطالعه برای دوره پیش‌دبستان، هفت هدف اصلی طراحی کردیم. سپس متناسب با این اهداف، ۲۳ زیرهدف طراحی نمودیم. برای انجام دادن فعالیت هم ۶۳ اصل فعالیت تدوین شد. در مرحله بعد، جدولی برای هر یک از هفته‌های تحصیلی ناظر به اهداف طراحی شد تا بچه‌ها در طول هفته، به انتخاب خودشان از تمامی فعالیت‌ها بهره‌مند شوند. در بحث سنجش هم پرسش‌نامه‌ای تدوین شد که از همان ابتدا در اختیار معلمان و والدین قرار می‌گیرد و آن‌ها برداشت خود از توانایی‌های بچه‌ها را در این پرسش‌نامه‌ها وارد می‌کنند. در پایان سال هم ارزیابی خود را در این پرسش‌نامه‌ها درج می‌نمایند و ما متوجه رشد بچه‌ها در طول دوره می‌شویم.»

مدرسی در تکمیل سخنان آیت‌اللہی گفت: «در بحث استفاده از نظرات استادان در تدوین سند، البته نظرات صاحب‌نظران دیگر

همکاری با استان‌ها

آیت‌اللهی هم تأکید کرد: «در حال حاضر از بسیاری از استان‌ها، مانند سیستان و بلوچستان، به ما مراجعه می‌شود و ما طی دوره‌هایی آن‌ها را با روش میزان آشنا می‌کنیم و این همکاری تا اجرای روش میزان در استان مورد نظر ادامه می‌یابد.»

علی اکبریان هم در پاسخ به سؤال دیگر ولی‌زاده مبنی بر اینکه آیا بودن بچه‌ها با لباس راحتی با بحث نظم‌پذیری و ورود آن‌ها به محیط‌های رسمی تناقض ندارد، گفت: «بچه‌ها در مدرسه میزان زندگی را تمرین می‌کنند. ملزم کردن آن‌ها به پوشیدن لباس رسمی، متناسب با فعالیت و پویایی مدرسه ما نیست؛ ضمن اینکه اصلاً این موضوع با بحث نظم‌پذیری هم منافاتی ندارد. البته همین بچه‌ها وقتی می‌خواهند به محیط رسمی یا مهمانی بروند، از لباس رسمی استفاده می‌کنند؛ چون به مرور در طول فرایند آموزش، خودشان این تفاوت را درک می‌کنند.»

مدرسی هم در تکمیل این توضیح گفت: «اگر به سیر تربیتی یک کودک از پیش‌دبستانی تا انتهای دوره ابتدایی بنگرید، در نگاه اول در مدرسه میزان وارد محیط آزادی می‌شوید که شاید تصور کنید اول آن بی‌نظمی است اما در ادامه متوجه خواهید شد که اصلاً این طور نیست. ما بچه‌ها را ملزم به پوشیدن لباس فرم نمی‌کنیم و اصلاً لباس فرم نداریم اما در قالب کار گروهی، بچه‌ها بدون داشتن فضاهایی مشخص به نام کلاس، در این فرایند نظم‌پذیری را هم فرا می‌گیرند. ما معتقدیم که روش میزان باید روشی باشد که در دورافتاده‌ترین روستاهای ایران هم قابل اجرا باشد و کمترین وابستگی را به سخت‌افزار داشته باشد. در عین حال، می‌تواند در فضاهای شیک آموزشی هم اجرا شود؛ یعنی احساس آزادی، بروز استعدادها و پرورش خلاقیت‌ها و ارتباط با مربی وابسته به ساختمان و فضاهای آموزشی نیست.»

انتخاب و تربیت مربی

علی اکبریان هم در پاسخ به سؤال دیگری درباره انتخاب مربی و فرایند آموزش آنان گفت: «برای انتخاب مربی، ترجیح می‌دهیم از مربیانی استفاده کنیم که اتفاقاً سابقه کار در نظام‌های آموزشی سنتی را نداشته یا حداقل سابقه را داشته باشند، اما ویژگی‌های اخلاقی، توانایی ارتباطی و هوش آنان برای ما مهم است. برای افراد منتخب هم دوره‌های تربیت مربی گذاشته می‌شود. ما تاکنون بالغ بر هزار نفر را در شهرهای مختلف برای مربیگری آموزش داده‌ایم. این افراد به عنوان کمک مربی وارد کار می‌شوند و اگر پس از چند سال رشد لازم را داشته باشند، مسئولیت می‌گیرند و آموزش افراد دیگر هم به عهده‌شان گذاشته می‌شود. در میزان، سخت‌ترین و حساس‌ترین فرایند همین آموزش مربی است.»

در پایان این نشست، طرفین بر همکاری با یکدیگر برای اعتلای هر چه بیشتر نظام آموزشی، به‌ویژه در دوره پیش‌دبستانی، تأکید کردند.

هم بود اما این نظرات به این معنی که دارای مبانی، اهداف و زیرهدف‌های مشخص باشند، وجود نداشتند. به همین دلیل، از مبانی گفته شده بیشترین بهره‌برداری را کردیم. ضمن اینکه متأسفانه نظام آموزش و پرورش ما هیچ مابه‌ازایی برای تحقق ساحت‌های تربیتی مطرح شده در سند تحول آموزش و پرورش ندارد. فقط شاید در بحث علمی و فناورانه مابه‌ازایی هر چند مورد نقد وجود داشته باشد. ما در روش میزان سعی کردیم مابه‌ازای ساحت‌های تربیتی و ظرف فعالیت‌های تحقق آن‌ها را با ایجاد موقعیت تربیتی خلق کنیم. بنای ما در مجموعه میزان بر این است که اتفاقات این مجموعه، موقعیت‌های ساحت‌های تربیتی مندرج در سند را تحقق بخشد.»

مسئولیت اجتماعی مراکز

خانم دکتر ولی‌زاده، کارشناس سازمان بهزیستی، ضمن بیان نکاتی که حین بازدید از مدرسه میزان دیده بود، گفت: «در این بازدید من متوجه نکات بسیار ارزشمندی شدم. محور قرار دادن بچه‌ها در آموزش به اندازه‌ای بود که حتی تزئینات در و دیوار هم کار دست بچه‌ها بود، اما دغدغه من این است که مدارس مانند مدرسه میزان که مطابق با استانداردهای آموزشی کار می‌کنند، آیا می‌توانند برای همه بچه‌های ما قابل استفاده باشند؟ چون شما اشاره کردید که گزینش خانواده‌ها براساس نگاه آن‌ها به نوع تربیت فرزندانشان و البته تمکن مالی برای استفاده از این مدارس است. من فراتر از این، معتقدم در بررسی عملکرد چنین مجموعه‌هایی باید به بحث مسئولیت اجتماعی این مجموعه‌ها هم توجه شود.»

مدرسی در پاسخ گفت: «این مسئولیت بیش از ما، متوجه مجموعه وزارت آموزش و پرورش و دولت‌هاست. آن‌ها باید پاسخگو باشند که چقدر در الگودهی چنین مجموعه‌هایی و تکثیر آن‌ها در کل کشور موفق عمل کرده‌اند.»